УДК 021+02:331.5(477)

Василь Спрінсян, канд. мистецтвознавства, доцент
завідувач кафедри інформаційної діяльності та медіа-комунікацій
Національний університет «Одеська політехніка», м. Одеса

АНАЛІЗ МОЖЛИВОСТЕЙ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ТА КАР'ЄРНИХ ТРАЄКТОРІЙ ВИПУСКНИКІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ В13 БІБЛІОТЕЧНА, ІНФОРМАЦІЙНА ТА АРХІВНА СПРАВА В УКРАЇНІ

Анотація. У тезах проаналізовано сучасні можливості працевлаштування та кар'єрні траєкторії випускників спеціальності В13 Бібліотечна, інформаційна та архівна справа в Україні. Розглянуто основні сфери професійної діяльності фахівців, зокрема бібліотеки, архіви, інформаційні центри, органи державного управління, освітні та комерційні установи. Визначено вплив цифрової трансформації суспільства на розширення професійних функцій і появу нових напрямів зайнятості. Підкреслено важливість формування цифрових, інформаційно-аналітичних та комунікаційних компетентностей для підвищення конкурентоспроможності випускників на сучасному ринку праці.

Ключові слова: спеціальність В13 Бібліотечна, інформаційна та архівна справа, кар'єрна траєкторія, працевлаштування.

Актуальність теми дослідження. Особливої ваги нині набуває проблема переосмислення спеціальності В13 Бібліотечна, інформаційна та архівна справа, оскільки сучасна інформаційна інфраструктура вже не обмежується традиційними бібліотеками й архівами. Вона охоплює електронний документообіг, цифрові репозитарії, відкриті дані, управління інформаційними ресурсами організацій, захист персональних даних, цифрове кураторство й аналітико-синтетичну обробку інформації. Постанова Кабінету Міністрів України № 1021 від 30 серпня 2024 року закріпила нову структуру переліку галузей знань і спеціальностей, у якій спеціальність Бібліотечна, інформаційна та архівна справа позначено як В13, що потребує коректного співвіднесення з раніше чинним кодом 029.

Працевлаштування випускників В13 залежить від того, наскільки широко трактується їхній професійний профіль. Якщо розглядати спеціальність лише через традиційні посади бібліотекаря або архівіста, ринок виглядає обмеженим і бюджетно залежним. Якщо ж враховувати документаційні, інформаційно-аналітичні, цифрові та управлінські функції, можливості працевлаштування значно розширюються. Ключовими роботодавцями для випускників В13 залишаються публічні, університетські та спеціалізовані бібліотеки, архівні установи, музеї, органи місцевого самоврядування, державні установи, заклади освіти, культурні інституції, медіаорганізації, видавництва, наукові установи, а також компанії, що потребують фахівців з документообігу, контенту, баз знань і інформаційної підтримки [1].

Пошук на сайті robota.ua за посадою «документознавець» під час аналізу показував 337 вакансій, тоді як за запитами «бібліотекар» і «архівіст» – відповідно 51 і 50 вакансій. Наведене свідчить, що попит на фахівців із документаційної та інформаційної роботи в бізнесі й організаціях може бути вищим, ніж попит на традиційні бібліотечні посади [2; 3; 4].

Класифікатор професій ДК 003:2010 має важливе значення для зіставлення освітньої підготовки з назвами посад. Випускник спеціальності В13 може орієнтуватися не лише на професію бібліотекаря, а й на посади, пов'язані з архівною справою, діловодством, документаційним забезпеченням, інформаційною діяльністю, адмініструванням баз даних і роботою з інформаційними ресурсами [5].

Реальний ринок праці для випускників спеціальності В13 ширший, ніж це спостерігаємо з традиційних професійних назв. Найперспективнішою є стратегія позиціонування випускника як фахівця з інформаційних ресурсів, документних процесів і цифрових сервісів, а не лише як працівника бібліотеки або архіву.

Основні сфери діяльності випускників В13 можна поділити на традиційні, суміжні та нові цифрові. Традиційні сфери охоплюють бібліотеки, архіви, інформаційно-бібліографічні відділи, фонди, читальні зали, каталоги, довідково-інформаційні служби. Саме ці напрями формують професійну основу спеціальності. Суміжні сфери пов'язані з діловодством, документаційним забезпеченням управління, офіс-менеджментом, кадровим документообігом, юридичним супроводом документів, адміністративною роботою, контент-менеджментом і внутрішніми базами знань підприємств. У цих сферах випускник В13 може конкурувати завдяки розумінню структури документа, правил його обліку, пошуку, збереження та правового режиму. Нові цифрові сфери охоплюють цифрові бібліотеки, електронні архіви, інституційні репозитарії, проєкти оцифрування культурної спадщини, наукометричні сервіси, управління дослідницькими даними, цифрову гуманітаристику, інформаційну аналітику, підтримку електронного урядування та сервісів відкритих даних.

Найбільш перспективною є комбінована траєкторія: фахівець, який володіє документознавчою базою, вміє працювати з цифровими інструментами й може пояснити роботодавцю цінність упорядкованої інформації. Саме такі компетентності потрібні організаціям, які переходять від хаотичного зберігання файлів до системного управління документами, даними й знаннями.

Попри широкий потенціал спеціальності, працевлаштування молодих фахівців В13 супроводжується низкою проблем. Перша проблема – низька заробітна плата у бюджетних установах. Бібліотеки, архіви й культурні установи часто мають обмежене фінансування, що знижує привабливість традиційних посад для молоді. Друга проблема – стереотипне сприйняття професії. Частина абітурієнтів

і роботодавців пов’язує спеціальність лише з роботою у бібліотеці або архіві, не враховуючи її інформаційно-технологічний, документаційний і управлінський потенціал. Через це випускники можуть недооцінювати власні компетентності або не вміти правильно презентувати їх на ринку праці. Третя проблема – невідповідність навичок випускників окремим запитам бізнесу. Роботодавці очікують упевненого володіння офісними програмами, електронним документообігом, CRM/ERP-системами, таблицями, хмарними сервісами, цифровою комунікацією, англійською мовою та навичками швидкого навчання.

Основна проблема в слабкій адаптації її публічного образу до сучасного ринку. Коли спеціальність В13 подається як спеціальність про інформацію, документи, дані, цифрову спадщину й управління знаннями, її можливості значно розширюються. Для підвищення конкурентоспроможності випускників доцільно поєднувати академічну підготовку з практичними мініпроєктами: створенням електронного каталогу, описом невеликої цифрової колекції, підготовкою інформаційної довідки, аналізом вакансій, налаштуванням структури хмарного архіву, роботою з електронними таблицями та підготовкою бібліографічного огляду.

Перспективи спеціальності В13 визначаються глобальними трендами, які змінюють способи створення, збереження, опису, пошуку й використання інформації. Найбільш впливовими є Big Data, штучний інтелект, відкрита наука, цифрова гуманітаристика, цифрова спадщина, кібербезпека даних і розвиток електронних сервісів громад.

Список використаних джерел

1. Бібліотеки України: осередки культурного надбання. *Міністерство культури та інформаційної політики України.* 2026. URL: https://mcip.gov.ua/news/biblioteky-ukrayiny-oseredky-kulturnogo-nadbannya/ (дата звернення: 12.05.2026).

2. Робота архівіст: вакансії. *Robota.ua.* URL: https://robota.ua/zapros/archivist/ukraine (дата звернення: 12.05.2026).

3. Робота бібліотекар: вакансії. *Robota.ua.* URL: https://robota.ua/zapros/bibliotekar/ukraine (дата звернення: 12.05.2026).

4. Робота документознавець: вакансії. *Robota.ua.* URL: https://robota.ua/zapros/dokumentoznavec/ukraine (дата звернення: 12.05.2026).

5. Класифікатор професій ДК 003:2010. *Рада: офіційний вебпортал парламенту України.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va327609-10#Text (дата звернення: 12.05.2026).